

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060204

DOM
2017-06-14
Stockholm

Mål nr
M 5595-16

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Växjö tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2016-06-09 i mål nr M 2009-15, se bilaga A

KLAGANDE
Arla Foods AB

MOTPART
Länsstyrelsen i Kalmar län

SAKEN
Avvisat överklagande m.m.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

1. Mark- och miljööverdomstolen upphäver mark- och miljödomstolens beslut att avvisa Arla Foods överklagande.
2. Mark- och miljööverdomstolen ändrar mark- och miljödomstolens domslut på det sättet att den provisoriska föreskriften P4 ska ha följande lydelse:

Utgående vatten från anläggningen för fordonstvätt till angränsande våtmark får inte innehålla ämnen överstigande följande värden, uttryckta som milligram per tvättat fordon.

Summa bly, krom och nickel (Pb, Cr och Ni)	25
Kadmium (Cd)	0,5
Zink (Zn)	150
Opolära alifatiska kolväten (mineralolja)	15

Om tvättkemikalier och/eller processkemikalier för rening av fordonstvätten används i fordonstvätten ska förhållandet (kvoten) mellan biologisk och kemisk syreförbrukning (BOD₇/COD) vara > 0,5. Avsteg från kvotförhållandet får

Dok.Id 1312847

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290 103 17 Stockholm	Birger Jarls Torg 16	08-561 670 00 08-561 675 50 E-post: svea.avd6@dom.se www.svea.se	08-561 675 59	måndag – fredag 09:00-15:00

medges av tillsynsmyndigheten om det på annat sätt kan visas att en viss kemisk produkt är biologiskt lättnedbrytbar.

Den provisoriska föreskriften är uppfylld om minst nio av månadsmedelvärdena under kalenderåret klarar värdena.

3. Arla Foods AB:s överklagande rörande punkt 5 i miljöprövningsdelegationens beslut lämnas utan bifall.
-

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Arla Foods AB (bolaget) har yrkat i första hand att Mark- och miljööverdomstolen ska bifalla bolagets vid mark- och miljödomstolen förda talan med den justeringen att samtliga riktvärden ska utgå. I andra hand har bolaget yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska undanröja mark- och miljödomstolens dom och återförvisa målet dit för fortsatt prövning.

Miljö- och byggnadsnämnden för Hultfreds och Vimmerbys kommuner (miljö- och byggnadsnämnden) har motsatt sig att mark- och miljödomstolens dom ändras.

Länsstyrelsen i Kalmar län (länsstyrelsen) har motsatt sig att mark- och miljödomstolens dom ändras.

Vimmerby Energi och Miljö AB (VEMAB) har inte motsatt sig överklagandet.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Bolaget har utvecklat sin talan och åberopat vad det tidigare har anfört i mark- och miljödomstolen samt därutöver i huvudsak tillagt följande:

Villkor 2

Det finns en väsentlig skillnad mellan bolagets förslag till villkor och miljöprövningsdelegationens (MPD) beslut i saken. Bolagets förslag till villkor innehöll även ett stycke enligt följande: ”Om begränsningsvärdet överskrids vid mer än tre på varandra följande mättillfällen, ska åtgärder vidtas så att begränsningsvärdet ånyo innehålls”. Grunden till förslaget är att det ska finnas ett visst utrymme att överskrida begränsningsvärdena, utan att bolaget därmed ska anses ha brutit mot villkoret. Det kan konstateras att MPD inte har bifallit bolagets förslag till villkor i sin helhet. Bolaget har i överklagandet till mark- och miljödomstolen yrkat att villkoret förses med ett tillägg: ”Villkoret är uppfyllt om minst 9 av månadsmedelvärdena under kalenderåret klarar begränsningsvärdena”. Bakgrunden till yrkandet är att villkors-

skrivningen ska överensstämma med den praxis som gäller sedan Mark- och miljööverdomstolen började fasa ut riktvärden i villkor för att ersätta dessa med begränsningsvärden (jfr bl.a. rättsfallen MÖD 2009:2, 2009:9 och 2011:48).

Mark- och miljödomstolen har således felaktigt avvisat bolagets talan och borde ha prövat bolagets överklagande i denna del. Eftersom domstolen i viss mån har prövat utformningen av villkoret med anledning av miljö- och byggnadsnämndens överklagande menar bolaget i första hand att det finns utrymme för Mark- och miljööverdomstolen att pröva överklagandet i detta skede.

Prövotid

Med anledning av miljö- och byggnadsnämndens överklagande av villkor 2 fann domstolen att det var rimligt att sätta utsläppen från fordonstvätten på provotid. Skälet till detta var att det redan löper en provotid för utsläpp från våtmark och att det inte finns någon anledning att dela upp villkor 2 i en slutlig del och en provotidsdel, utan samtliga mätvariabler enligt villkor 2 bör omfattas av provotiden. Bolaget har installerat reningsutrustning i enlighet med de krav som gäller inom branschen och därmed i enlighet med bästa möjliga teknik. Eftersom verkningarna av verksamheten därmed kan förutses, finns det inga skäl att skjuta upp frågan om villkoret. Bolaget gör i stället gällande att slutliga villkor kan föreskrivas i enlighet med vad som är anfört ovan.

Villkor 5

Villkoret avser utsläpp till vatten via det kommunala reningsverket. Vid en jämförelse av bolagets slutliga yrkande och villkor 5 enligt MPD:s beslut, framgår att dessa inte överensstämmer i sin helhet. Beträffande mängderna processavloppsvatten som får överledas finns det en överensstämmelse mellan bolagets förslag till villkor och beslutet. Bolagets förslag till villkor innefattade dock även ett avsnitt om att om begränsningsvärdet för veckomedelvärde eller dygnsflöde överstiger 1000 m³ vid fler än 10 tillfällen under rullande månad ska orsakerna analyseras och åtgärder vidtas för att förhindra ett upprepande. MPD biföll dock inte denna del av yrkandet. Bolaget gör

därför gällande att mark- och miljödomstolen har avvisat bolagets överklagande på felaktiga grunder.

Bakgrunden till bolagets överklagande av villkoret var att bolaget, Vimmerby kommun och VEMAB träffat en överenskommelse om mängderna processavloppsvatten som bolaget får överleda. Överenskommelsen var en följd av att MPD inte föreskrev villkor för alla de parametrar som bolaget yrkat på, utan hänvisade till att detta i stället bör regleras genom avtal mellan bolaget och kommunen. En sådan överenskommelse träffades mellan bolaget, kommunen och VEMAB efter MPD:s beslut i ärendet. Parterna kom vid detta tillfälle även överens om att reglera mängden processavloppsvatten som får överledas till reningsverket. Avtalet gavs in till mark- och miljödomstolen och föranledde sedermera VEMAB att återkalla sitt överklagande.

Miljö- och byggnadsnämnden överklagade beslutet och angav att tillståndet även ska reglera utsläpp av BOD₇ och fosfor till avloppsreningsverket; de aspekter som MPD menade lämpade sig att reglera i särskilt avtal mellan bolaget och kommunen.

VA-huvudmannen är inte skyldig att ta emot avloppsvatten från industri, vilket är skälet till att sökanden av ett miljötillstånd alltid samråder med VA-huvudmannen. I detta avseende kan man närmast anse att VA-huvudmannen har ett veto i tillståndsprocessen; motsätter sig VA-huvudmannen att ta emot avloppsvattnet är det upp till sökanden att söka annan lösning på rening av avloppsvattnet. I annat fall kan tillstånd inte meddelas.

Genom överenskommelsen påverkar inte bolagets verksamhet VEMAB:s möjlighet att uppfylla de krav och villkor som framgår av dess miljötillstånd. Det finns därför inga miljömässiga skäl att därutöver särskilt reglera dessa frågor i bolagets miljötillstånd. Åtagandena enligt avtalet torde i stället omfattas av det allmänna villkoret i tillståndet.

Miljö- och byggnadsnämnden har till stöd för sin talan vidhållit vad nämnden tidigare har anfört i mark- och miljödomstolen samt därutöver i huvudsak tillagt följande:

Villkor 2

Bolaget har vid upprepade tillfällen under prövningsprocessen hävdat att man har en anläggning för rening av vatten från fordonstvätten som motsvarar ”bästa möjliga teknik”. Man har dock inte vid något tillfälle, vare sig vid installationen eller senare, visat att anläggningen motsvarar vad man kan kräva av en sådan anläggning. I samband med prövotidsförordnandet i utredningsvillkor 3 ges man möjlighet att visa detta.

Bolaget har framfört att det vintertid har problem att klara utsläppsvärdet gällande zink, bl.a. beroende på halkbekämpningen med salt. Det kan konstateras att denna problematik funnits med i bilden hela tiden, vilket innebär att framtagandet av riktvärden skett med de förutsättningarna. Vid kontroll av anmälningspliktiga fordonstvättar (> 1 000 tvättar av tunga fordon/år) sker normalt endast kontroll under de besvärligare vintermånaderna. För denna stora anläggning (> 18 000 fordonsenheter 2015, som är det senaste hela kalenderåret som anläggningen var i drift hela året) är det givetvis väsentligt att man klarar utsläppsnivåerna hela året.

Det kan även nämnas att bolaget självt angett att saltet kan medföra att zink frigörs från galvaniserade produkter i tvätthallen, vilket således är något som ligger i bolagets händer att åtgärda. Reningsåtgärder gällande metaller i fordonstvättvatten är ofta kopplade till en väl fungerande sedimentering. Även detta är något som bolaget skulle kunna använda prövotiden till att utreda.

Att som bolaget yrkar, dvs. att villkoret skulle vara uppfyllt om minst 9 av månadsmedelvärdena under kalenderåret klarar begränsningsvärdena är inte rimligt eftersom det skulle innebära att överskridanden kan ske under större delen av vintersäsongen utan att krav på åtgärder kan ställas.

Villkor 5

Att en av punkterna i bolagets förslag till flödesvillkor utelämnats kan inte ses som att det gått bolaget emot. Det bedöms därför inte som skäl till överklagande. Det är inte korrekt att det civilrättsliga avtalet är en reglering av utsläppen från bolaget. Detta eftersom avtalet endast reglerar ersättningen vid eventuella överskridanden. Det

bör även ingå i bedömningen att avtalet är uppsagt till den 31 december 2019 och kommer att bli föremål för en omförhandling. Hur ett nytt avtal kommer att vara formulerat är ovisst.

Länsstyrelsens har i huvudsak anfört följande.

Villkor 2

Länsstyrelsen ansåg i sitt yttrande till mark- och miljödomstolen att ett tillägg till villkoret i enlighet med bolagets yrkande kunde godtas. Domen var dock utformad på ett tillfredsställande sätt. I och med prövotidsutredningen kan en helhetsbild fås av våtmarken och dess funktion innan slutligt villkor meddelas. Det provisoriska villkoret uppfyller de krav som länsstyrelsen anser kan behövas, till dess att utredningen är klar.

Villkor 5

MPD har i sitt beslut valt att villkora endast de yttre förutsättningarna för utsläppen från verksamheten till det kommunala avloppsreningsverket, i form av mängden spillvatten, samt den parameter som inte är reglerad i avloppsreningsverkets tillstånd i form av mängden kväve. Länsstyrelsen anser att det är viktigt att beslutet fastställer de ramar som bolaget måste hålla sig inom. Vimmerby avloppsreningsverk har genom åren haft en rad problem. Vissa av dessa problem orsakas just av tillkommande spillvatten från anslutna industrier, bl.a. bolagets anläggning. Att bolaget i avtal med huvudmannen för avloppsreningsverket bestämmer vad som sker inom dessa ramar är då i sin ordning och ett bra sätt för båda parter att kunna styra sina respektive verksamheter.

VEMAB har anfört att det träffat ett särskilt avtal med Arla Foods AB avseende omhändertagande av bolagets processvatten och därvid gjort bedömningen att detta kan ske på ett sätt som medger att VEMAB kan uppfylla de krav och villkor som VEMAB:s miljötillstånd medger.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL Villkor 2

Bolagets förslag vid MPD till villkor 2 om att åtgärder ska vidtas om begränsningsvärdet överskrids vid mer än tre på varandra följande mättillfällen innebär lättnader för bolaget jämfört med den utformning av villkoret som MPD beslutade om. Yrkandet har således inte fått fullt bifall vid MPD:s prövning. Mot denna bakgrund anser Mark- och miljööverdomstolen att beslutet har gått bolaget emot och att överklagandet därmed skulle ha prövats av mark- och miljödomstolen. I överklagandet till mark- och miljödomstolen hade bolaget justerat yrkandet, men även det justerade yrkandet skulle innebära en lättnad för bolaget om det bifölls. Bolaget har i denna process varit oförhindrat att ändra yrkandet i överklagandet. Det var även av denna anledning fel av mark- och miljödomstolen att avvisa bolagets överklagande. Mot bakgrund av att mark- och miljödomstolen har prövat villkor 2 på grund av nämndens överklagande samt att domstolen ersatt villkoret med ett provotidsförordnande, har även mark- och miljödomstolens dom gått bolaget emot. Mark- och miljööverdomstolen tar därför upp till prövning bolagets överklagande av mark- och miljödomstolens provotidsförordnande benämnda ”U3” och ”P4” som ersatte MPD:s slutliga villkor 2.

Bolaget har anfört att det inte finns skäl att skjuta upp frågan om villkor för utsläpp från fordonstvätten till angränsande våtmark. I denna fråga gör Mark- och miljööverdomstolen följande bedömning: Bolaget har i sin tillståndsansökan angett att utsläppsvärdet för zink inte alltid kan klaras under vintermånaderna. De uppgifter som finns i målet är analyser från 2010–2012 och det saknas nyare uppgifter. Det framgår inte av analysrapporterna när tömning av sandfång och oljeavskiljare har skett, vilket gör analyserna svårtolkade. Inte heller finns det angivet vilken totalmängd av metaller och olja som släpps ut per år. Det är även oklart hur provtagning sker. Vidare saknas uppgifter om besiktning enligt den Europainorm som bl.a. reglerar olje- och slamavskiljning vid fordonstvättar, SS-EN 858, har utförts. Av ingivna analyser kan utläsas att värdet för zink under perioden överskridits under totalt fem månader och som mest tre månader i följd. Med anledning av att dessa analyser uppvisat att det funnits vissa

problem med reningen från fordonstvätten och avsaknad av vissa ovan angivna uppgifter har mark- och miljödomstolen haft fog för att föreskriva ett prøvotidsförfarande. Mark- och miljödomstolen har föreskrivit riktvärden, trots att Mark- och miljööverdomstolen i sin praxis klarat ut att villkor ska skrivas som begränsningsvärden (se bl.a. rättsfallen MÖD 2009:2 och 2009:9). Det finns därför skäl att ändra mark- och miljödomstolens utformning av prøvotidsförordnandet. Det av bolaget yrkade tillägget innebär att bolaget skulle kunna överskrida sina prøvotidsvillkor under vintermånaderna som typiskt sett är de mest kritiska månaderna där fordonstvättar normalt belastas som mest. Mark- och miljööverdomstolen gör bedömningen att detta visserligen inte är ett optimalt villkor för en fordonstvätt. Prövningsramen i detta mål är emellertid begränsad till bolagets yrkande vilket medför att och Mark- och miljööverdomstolen inte kan göra villkoret strängare för bolaget. Det saknas vidare uppgifter i målet för att nu kunna föreskriva årsvärden.

Det kan konstateras att det inte är fråga om ett direktutsläpp till en recipient då avledning sker till bolagets iordningsställda våtmarkskomplex för ytterligare rening. Bolaget har även redovisat dokumenterade rutiner för hur fordonstvätten ska underhållas och följas upp. En vanlig förekommande åtgärd vid förhöjda värden är att göra extra tömning av sandfång och oljeavskiljare. Med hänsyn till detta och till att mark- och miljödomstolen har föreskrivit vidare utredning i målet (U3) där det rör sig om ett kort prøvotidsförfarande t.o.m. den 31 januari 2018, anser Mark- och miljööverdomstolen att bolagets förslag med viss justering kan godtas.

Villkor 5

Gällande villkor 5 föreslog bolaget, förutom det villkor som MPD föreskrev även följande: Om begränsningsvärdet för veckomedelvärdet eller dygnsflödet överskrids vid fler än tio tillfällen under rullande månad ska orsakerna analyseras och åtgärder vidtas för att förhindra ett upprepande. Bolagets förslag vid MPD innebär vissa preciseringar och åtaganden för bolaget jämfört med den utformning som MPD beslutade om. Mot denna bakgrund anser Mark- och miljööverdomstolen att beslutet även i denna del gått bolaget emot och att överklagandet därmed skulle ha prövats av mark- och miljödomstolen. Detta trots att bolaget ändrar sitt yrkande i mark- och

miljödomstolen jämfört med vad som yrkades i MPD. Som konstaterats ovan har bolaget relativt stor frihet att justera sitt yrkande och även i denna del anser Mark- och miljööverdomstolen att justeringen ryms inom denna ram.

Eftersom mark- och miljödomstolen har prövat och avslagit VEMAB:s yrkande rörande villkor 5 har domen kommit att gå bolaget emot även i det avseendet. Mark- och miljööverdomstolen tar därför upp bolagets överklagande till prövning även gällande villkor 5. Till skillnad från vad bolaget anfört som grund för upphävande av villkoret menar Mark- och miljööverdomstolen att det är nödvändigt att den övre gränsen för vilka mängder som får överledas till det kommunala avloppsreningsverket finns med som ett villkor till tillståndet och att detta inte kan regleras enbart i ett civilrättsligt avtal. Det har framkommit i utredningen att avloppsreningsverket genom åren haft problem med tillkommande vatten från anslutna industrier. Detta motiverar att tydliga ramar sätts för mängden avloppsvatten. Bolagets yrkande ska därför avslås i denna del.

Sammanfattningsvis ändrar Mark- och miljööverdomstolen alltså mark- och miljödomstolens domslut under P4 genom ett tillägg och ändring av de lydelse som framgår av domslutet. I övrigt avslås bolagets yrkanden.

Mark- och miljööverdomstolen erinrar bolaget om skyldigheten enligt bl.a. 26 kap. 19 § miljöbalken att driva anläggningen för att uppnå en god reningseffekt.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Per Sundberg och Hans Nyman, referent, tekniska rådet Yvonne Eklund samt hovrättsrådet Christina Ericson.

Föredragande har varit Aurora Svallbring.

VÄXJÖ TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen
4:1

DOM
2016-06-09
meddelad i
Växjö

Mål nr M 2009-15

KLAGANDE OCH MOTPARTER

1. Miljö- och byggnadsnämnden i Hultsfreds och Vimmerbys kommuner
2. Vimmerby energi och miljö AB
3. Arla Foods AB

MOTPART

Länsstyrelsen Kalmar län

ÖVERKLAGAT BESLUT

Miljöprövningsdelegationens vid Länsstyrelsen i Kalmar län den 5 mars 2015 i ärende nr 551-2136-13, se bilaga 1

SAKEN

Tillstånd till framställning av mjölkprodukter på fastigheten A i Vimmerby kommun

---

DOMSLUT

A. Mark- och miljödomstolen avvisar Arla Foods AB:s överklagande.

B. Mark- och miljödomstolen ändrar miljöprövningsdelegationens beslut så att villkor 2 upphävs och ersätts med följande prövotidsförordnande.

- U3. Arla Foods AB ska senast den 31 januari 2018 ha vidtagit och utvärderat åtgärder för att minska risken för höga halter i utgående vatten från fordonstvätten avseende främst zink och opoplära alifatiska ämnen, t.ex. genom förbättrad sedimentering, samt redovisa resultat av månatliga analyser av vattnet avseende bly, krom, nickel, kadmium, zink och opoplära

Dok.Id 344640

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 81 351 03 Växjö	Kungsgatan 8	0470-560 100 E-post: mmd.vaxjo@dom.se	0470-560 125	måndag – fredag 08:00-16:00

alifatiska ämnen, dels som halt och dels som utsläpp per tvättat fordon.
Statistisk utvärdering ska göras. Slutliga villkor ska föreslås.

Under provotiden och fram till dess att slutliga villkor fastställs ska följande provisoriska föreskrift gälla.

- P4. Utgående vatten från anläggningen för fordonstvätt till angränsande våtmark får inte innehålla ämnen överstigande följande riktvärden, uttryckta som milligram per tvättat fordon.

Summa bly, krom och nickel (Pb, Cr och Ni)	25
Kadmium (Cd)	0,5
Zink (Zn)	150
Opolära alifatiska kolväten (mineralolja)	15

Om tvättkemikalier och/eller processkemikalier för rening av fordonstvätten används i fordonstvätten ska förhållandet (kvoten) mellan biologisk och kemisk syreförbrukning (BOD₇/COD) som riktvärde vara > 0,5. Avsteg från kvotförhållandet får medges av tillsynsmyndigheten om det på annat sätt kan visas att en viss kemisk produkt är biologiskt lättnedbrytbar.

Om ett riktvärde överskrids ska bolaget snarast vidta åtgärder så att värdet åter kan innehållas och inom tre veckor från det att analysresultat med avseende på överträdelsen erhållits, meddela tillsynsmyndigheten om vidtagna åtgärder.

- C. Mark- och miljödomstolen ändrar utredningsvillkor U2 genom ett förtydligande av att utredningen ska innehålla jämförande redovisning gällande BOD₇, totalfosfor och totalkväve för de olika typerna av avloppsvatten: kondensvatten samt vatten från membranfilteranläggningen respektive fordonstvätten.

- D. Mark- och miljödomstolen avslår överklagandena i övrigt.
-

BAKGRUND

Miljöprövningsdelegationen vid Länsstyrelsen i Kalmar län (MPD) beslutade den 5 mars 2015 att meddela tillstånd enligt 9 kap. miljöbalken till anläggning för framställning av mjölkprodukter inom befintligt industriområde på fastigheten A i Vimmerby kommun. Tillståndet förenades med 13 villkor.

Miljö- och byggnadsnämnden i Hultsfreds och Vimmerbys kommuner har överklagat MPD:s beslut till den del det avser avsaknad av begränsningsvillkor för utsläpp av spillvatten till det kommunala avloppsreningsverket gällande BOD₇ och fosfor samt avsaknad av redovisning och ställningstagande gällande remissförfarandet efter sökanden lämnat in nya villkorsförslag.

Vimmerby Energi & Miljö AB har överklagat MPD:s beslut till den del det avser avsaknad av de av VA-huvudmannen och ARLA gemensamt framtagna förslag till begränsningsvillkor för utsläpp av spillvatten till förbehandlingsanläggningen vid det kommunala avloppsreningsverket.

Arla Foods AB har överklagat MPD:s beslut till den del det avser villkoren 2 och 5. Villkor 2 avser begränsningsvärden för utsläpp av vissa metaller och olja samt för kvoten mellan biologisk och kemisk syreförbrukning. Villkor 5 avser begränsningsvärden för den avloppsvattenvolym som överleds till en förbehandlingsanläggning vid det kommunala avloppsreningsverket.

YRKANDEN M.M.

Vimmerby Energi & Miljö AB (VEMAB) har, som bolaget slutligen bestämt sin talan, yrkat att alla parametrar ska hanteras enligt överenskommelse i tilläggsavtal mellan kommunen och Arla.

Miljö- och byggnadsnämnden i Hultsfreds och Vimmerbys kommuner

(nämnden) har yrkat att MPD:s beslut ska ändras på följande sätt

- Beslutet kompletteras under rubriken "*Utsläpp till vatten – våtmark*" med ett villkor med innebörden att endast kondensvatten, renat vatten från

membranfilteranläggningen samt renat vatten från fordonstvätanläggningen får avledas till våtmarken.

- Villkor 2 ändras för kadmium samt samlingsparametern gällande bly, krom och nickel på så sätt att begränsningsvärdena för den sammanlagda mängden bly, krom och nickel bör vara 15 mg per fordon och för kadmium 0,30 mg per fordon.
- Utredningsvillkor U2 förtydligas med att utredningen ska innehålla jämförande redovisning gällande BOD₇, totalfosfor och totalkväve för de olika typerna av avloppsvatten: kondensvatten samt vatten från membranfilteranläggningen respektive fordonstvätten.

Arla Foods AB (Arla) har yrkat att mark- och miljödomstolen ändrar MPD:s beslut på så sätt att villkor 5 utgår och att villkor 2 ändras genom följande tillägg:

Villkoret är uppfyllt om minst 9 av månadsmedelvärdena under kalenderåret klarar begränsningsvärdena.

Part har bestritt motparts ändringsyrkanden.

UTVECKLING AV TALAN

Klagandena har till stöd för sina överklaganden anfört i huvudsak följande.

Nämnden

Överklagandet av avsaknaden av de av sökanden föreslagna begränsningsvillkoren för utsläpp av spillvatten till det kommunala avloppsreningsverket, gällande parametrarna BOD₇ och fosfor, motiveras främst av att ett civilrättsligt avtal inte kan ersätta villkor i ett tillståndsbeslut enligt miljöbalken. Ett tillstånd ska innehålla de villkor om utsläpp och begränsningsvärden som behövs för att hindra eller begränsa skadlig påverkan på grund av föroreningar. När avloppsvatten släpps till extern rening krävs även villkor för att tydliggöra förorenarens ansvar för sina utsläpp, samt att förutsättningar finns för att den sekundära reningen klarar av att hindra eller begränsa skadlig påverkan av recipienten i tillräcklig utsträckning. Det nuvarande avtalet mellan Arla Foods AB, med löptid till och med 2019, saknar dessutom de skrivningar gällande BOD₇ och fosfor som tagits upp i bolagets nya förslag till villkor. Tillståndsbeslutet bör innehålla villkor för utsläppen av BOD₇ och fosfor till

det kommunala avloppsreningsverket enligt vad bolaget föreslagit i sitt "Bemötande av yttrande" daterat 2014-04-08.

Överklagandet av avsaknaden av redovisning och ställningstaganden i beslutet gällande det förnyade remissförfarandet efter att sökanden lämnat in nya villkorsförslag grundar sig in nämndens roll som bevakare av lokala miljöintressen och möjlig framtida tillsynsmyndighet. Nämnden har även erfarenhet som tillsynsmyndighet över våtmarksanläggningen fram till hösten 2013. Nämnden finner det anmärkningsvärt att såväl remiss, remissyttrande, sökandens bemötanden och MPD:s ställningstaganden saknas i beslutet. Som konsekvens av att nämndens synpunkter inte beaktats kan nämnas att bolaget enligt anmälan och det allmänna villkoret i beslutet får avleda fastighetens dagvatten via våtmarksanläggningen, vilket skulle kunna påverka våtmarkens funktion negativt genom kraftig stödbelastning av ovidkommande vatten. Dagvattnet har sedan verksamheten startade avletts till en separat dagvattendamm, varför denna troliga felskrivning borde ha åtgärdats under ärendets handläggning.

Man kan även konstatera att villkoren gällande avloppsvattnet från fordonstvätten är omotiverat generöst skrivna med tanke på de krav som ställs på större fordonstvättanläggningar i dagsläget, samt den erfarenhet som erhållits från ca 10 års drift av aktuell fordonstvätt. Det kan dessutom konstateras att varken bolaget eller prövningsmyndigheten belyst att det är tre olika typer av spillvatten som belastar våtmarken. Trots att tonvikten för de tre spillvattentyperna ligger på olika typer av föroreningar föreskrivs endast begränsningsvärden på det samlade avloppsvattnet till våtmarken, efter en korsvis utspädning av de olika föroreningarna. Prövotidsutredningen borde därför även innehålla krav på samtidig kontroll med jämförande parametrar av kondensvattnet och vattnet från membranfilteranläggningen respektive fordonstvätten.

Arla*Villkor 2*

De föreskrivna begränsningsvärdena i villkoret följer både Naturvårdsverkets föreslagna värden och är i linje med gällande praxis. Bolaget har installerat relevant reningsutrustning i enlighet med de krav som ställs inom branschen och arbetar systematiskt med att begränsa utsläppen.

Föroreningar från fordonstvättar härrör från smuts från vägbeläggning, fordon och däck och är i hög grad säsongsberoende på grund av användning av vägsalt och dubbdäck. Användningen av vägsalter medför bland annat att zink frigörs från galvaniserade produkter i tvätthallen, vilket medför ökade utsläpp. Likaså medför användningen av väggrus under vinterhalvåret till ökade föroreningar på fordonen, vilket medför ökade utsläpp i samband med tvätt. Framför allt påverkas utsläppen av zink. Av MKB framgår att det under december, januari och februari uppvisas generellt förhöjda värden av halter av zink i tvättvattnet och vid ett antal tillfällen varje år överskrider de rekommenderade riktvärdena. De aktuella månaderna infaller under den period på året då användningen av vägsalt är som störst, vilket bekräftar bilden av att hög användning av vägsalt även ökar halterna zink i tvättvattnet. Under resterande delen av året understiger utsläppen av zink per fordon kraftigt de rekommenderade riktvärdena.

Trots att bolaget vidtar sådan rening av avloppsvattnet från fordonstvätten som är branschtekniskt accepterad och får anses vara i enlighet med bästa möjliga teknik, har det visat sig att de rekommenderade och enligt praxis vedertagna värdena för zink inte kan innehållas under alla tidpunkter på året. Orsaken synes vara att hög belastning på grund av tillfällig användning av vägsalt, något som bolaget inte har möjlighet att påverka.

Bolaget menar att man använder bästa möjliga teknik vid fordonstvätten men att begränsningsvärdena, på grund av yttre omständigheter som bolaget inte råder över, inte alltid kan innehållas. Mot bakgrund av rådande praxis föreligger det därför skäl

att föreskriva ett villkor som anger att villkoret innehålls om 9 av månadsmedelvärdena under kalenderåret understiger de angivna halterna.

Villkor 5

Bolaget har kommit överens med kommunen och VEMAB att reglera frågan om vilken mängd processavloppsvatten som får överledas till förbehandlingsanläggningen i ett separat avtal. Huvudmannen för reningsverket ska ha bekräftat detta i särskild skrivelse till domstolen. Det torde därmed inte finnas anledning att reglera frågan om omfattningen av processavloppsvatten i särskilt villkor och villkoret bör därför utgå.

YTTRANDEN

Länsstyrelsen i Kalmar län

Länsstyrelsen anser att ett tillägg till villkor 2 enligt Arlas yrkande kan godtas. Detta tillägg bör dock vara specificerat på så sätt att det endast gäller för parametern zink.

Länsstyrelsen motsäger sig bolagets yrkande om att villkor 5 ska utgå och hänvisar till de motiveringar som gjorts av miljöprövningsdelegationen i det ursprungliga beslutet.

Ifråga om miljö- och byggnadsnämndens yrkanden anför länsstyrelsen bl.a. följande.

1. Länsstyrelsen anser att Vimmerby Miljö- och Energi AB, som huvudman för avloppsreningsverket, själva har möjlighet att ställa krav på de mängder av inkommande vatten och föroreningar som man tar emot från Arla Foods AB. I och med att inga villkor finns för dessa utsläpp, mer än det som har angivits i ansökan, så kan avtalen mellan parterna förändras utan att de står i konflikt med de mängder som Bolaget har tillstånd att släppa till avloppsreningsverket via sitt tillståndsbeslut. Länsstyrelsen har erfarenhet av andra verksamheter där tillsynsmyndigheter i efterhand har krävt villkorsändringar med anledning av att man

vill att tillståndsvillkor för verksamheter harmoniseras i enlighet med reviderade avtal mellan verksamheter och avloppsreningsverkets huvudman.

Om domstolen väljer att föreskriva villkor för utsläppen från verksamheten till det kommunala avloppsreningsverket så anser Länsstyrelsen, liksom Miljö- och byggnadsnämnden, att dessa villkor ska skrivas i enlighet med vad Arla har föreslagit i sitt ”Bemötande av yttrande” daterat 2014-04-08.

2. Länsstyrelsen väljer att inte kommentera de synpunkter som Miljö- och byggnadsnämnden har framfört över avsaknaden av remiss, remissyttrande, Arlas bemötande och Miljöprövningsdelegationens ställningstagande i beslutet.
3. Miljö- och byggnadsnämnden yrkar på att ett villkor läggs till där det förtydligas att endast kondensvatten, renat vatten från membranfilteranläggningen samt renat vatten från fordonstvättanläggningen får avledas till våtmarken.

Länsstyrelsen konstaterar att det är lite otydligt vad som menas med våtmarken i detta stycke. I Arlas Tekniska beskrivning (sid. 24, stycke 5.6) uppges att hanteringen av dagvatten inte kommer att förändras. Vidare beskrivs i miljökonsekvensbeskrivningen (sid. 12, stycke 5.1.2) våtmarkens olika steg. Det avslutande steget i en serie med dammar är en dagvattendamm där både renat processavloppsvatten och dagvatten samlas innan utsläpp till recipienten. Länsstyrelsen håller med Miljö- och byggnadsnämnden om att det är viktigt att våtmarkens funktion inte påverkas genom att dagvatten tillförs i reningsdammar.

Länsstyrelsens förståelse är dock att det inte sker någon förändring av hanteringen av dagvatten och att Arlas användning av ordet våtmark också omfattar den dagvattendamm där uppsamling sker redan idag. Om förtydligande av detta behöver göras så motsätter sig Länsstyrelsen inte detta.

4. Länsstyrelsen anser att utsläppen av tungmetaller i naturen ska minimeras. Detta gäller även för Arlas fordonstvätt. I det fallet att domstolen anser att villkoret

gällande utsläpp från fordonstvätten bör minskas med hänsyn till miljöbalkens hänsynsregler, samt att det anses rimligt i enlighet med 2 kap. 7 § miljöbalken, så anser Länsstyrelsen att villkoret kan ändras i enlighet med Miljö- och byggnadsnämndens yrkande.

Arla

Arla förutsätter att miljöprövningsdelegationen beaktar samtliga yttranden inför beslutet, även om dessa inte anges särskilt i beslutet.

Miljö- och byggnadsnämnden gör gällande att tillståndet även bör reglera utsläpp av BOD₇ och fosfor till det kommunala avloppsreningsverket. Sedan miljöprövningsdelegationens beslut togs har bolaget och Vimmerby kommun träffat en överenskommelse om bolagets utsläpp av avloppsvatten till avloppsreningsverket, innefattande BOD₇, fosfor och flöde av avloppsvatten.

I förevarande fall överleddes avloppsvattnet till avloppsverket som drivs av VEMAB. Verksamheten bedrivs med stöd av tillstånd för miljöfarlig verksamhet, ett tillstånd som i sin tur är förenat med villkor avseende drift, villkor och bästa möjliga teknik. En verksamhetsutövare för ett avloppsreningsverk är inte skyldig att ta emot avloppsvatten från en industri, vilket är ett av skälen till att industrin alltid ska samråda med VA-huvudmannen och att ansökningar om tillstånd för miljöfarlig verksamhet alltid remitteras till VA-huvudmannen för dennes synpunkter.

VA-huvudmannen har varit aktiv i samrådet och besvarat de remisser som efterfrågats. Utgångspunkten har således varit att VA-huvudmannen, utifrån de krav som föreligger i sitt gällande tillstånd, bevakat sina intressen för att i sin tur kunna uppfylla sina åtaganden. Genom att VA-huvudmannen har tecknat avtal med bolaget om omhändertagande av bolagets avloppsvatten avseende flöde och innehåll, föreligger det inga skäl att dessutom särskilt genom villkor reglera detta i bolagets tillstånd att bedriva verksamheten. De åtaganden i avtalet med kommunen som bolaget därmed har gjort avseende begränsning av avloppsvatten samt dess innehåll av

BOD₇ och fosfor faller därför under det allmänna villkoret i tillståndet och behöver således inte regleras särskilt.

Något dagvatten kommer inte att avledas till våtmarken utan detta avleds, som nämnden anger, till en separat dagvattendamm. Genom detta förtydligande torde det inte vara nödvändigt att ändra villkoret utan det får ses som ett åtagande som omfattas av det allmänna villkoret.

Arla bestrider ändring av villkor 2 enligt nämndens yrkande. De beslutade värdena avseende sammanlagd mängd bly, krom och nickel är i enlighet med Naturvårdsverkets branschfakta "Fordonstvättar, utgåva 1, maj 2005". Mark- och miljödomstolen, Växjö tingsrätts dom i mål M 295-13, bekräftar vidare dessa värden.

Arla medger ändring av utredningsvillkor U 2 enligt nämndens yrkande.

Nämnden

Nämnden anser att inget av det som framförts i Arlas överklagande medför att nämnden ändrar inställning i ärendet varför nämnden vidhåller därmed sin tidigare överklagan till alla delar, således även punkt 2 i nämndens överklagande som inte berörts i bolagets nu aktuella överklagande.

Nämnden yrkar att villkor 2 med den av bolaget yrkade ändringen bör sättas som provisoriskt villkor, och att utredningsvillkor då bör sättas för funktion och reningskapacitet gällande fordonstvätten och dess reningsanläggning.

Syftet och målet med ett tillståndsbeslut enligt miljöbalken beskrivs bland annat i balkens portalparagraf. Ett civilrättsligt avtal reglerar främst inbördes förhållanden mellan två parter och då, som i detta fall, främst av ekonomisk karaktär. Det rimliga i sammanhanget är därmed att villkor i ett tillståndsbeslut enligt miljöbalken fungerar parallellt med eventuella civilrättsliga avtal.

Dessutom framför bolaget att man använder bästa möjliga teknik vid fordonstvätten men att begränsningsvärdena, på grund av yttre omständigheter som bolaget inte råder över, inte alltid kan innehållas.

Nämndens kommentarer är bl.a. att det faktum att salt används för halkbekämpning vintertid i Sverige kan inte vara någon överraskning, utan är något som man alltid haft att förhålla sig till vid projektering och drift av fordonstvättanläggningar. Med tanke på den korrosiva och slitageutsatta miljön som framförallt fordonsunderredet förekommer i så är de frilagda förzinkade ytorna numera begränsade.

Arlas fordonstvättanläggning är i stort sett jämgammal med den europainorm som bland annat reglerar olje- och slamavskiljning vid fordonstvättar, SS-EN 858. Innan den trädde i kraft fanns en provisorisk norm, så kraven kan inte ha varit okända vid projekteringen av aktuell anläggning. Trots detta har man vad nämnden känner till inte visat att man har en anläggning som klarar kraven i denna standard. Att i det sammanhanget hävda att man har en anläggning i enlighet med bästa möjliga teknik får anses som tveksamt.

Arla har under årens lopp inte haft några problem att uppfylla villkorskraven gällande fordonstvättvattnet, förutom för utsläppen av zink. Övriga fordonstvättar för tunga fordon i kommunen har inte haft några problem att underskrida ett utsläppsvärde på 150 mg zink per fordon. I det PM från WSP som bifogats bolagets överklagan pekas bland annat på att en del zink borde kunna sedimenteras bort. Enligt den tekniska beskrivningen i ansökan består reningsanläggningen av ett sandfång med flödeskapaciteten 3 l/s och en efterföljande oljeavskiljare med flödeskapaciteten 6 l/s. Någon slamavskiljningskapacitet anges inte.

Om det inte är så att mjölktransportbilar innehåller betydligt mer frilagda förzinkade ytor än andra tunga fordon så borde bolaget kunna åstadkomma en zinkavskiljning som innebär att zinkutsläppen från fordonstvätten kan begränsas till 150 mg per fordon. Den av bolaget yrkade ändringen av villkor 2 skulle då kunna

sättas som provisoriskt villkor, och krav på utredning gällande fordonstvättens reningssystem sätts som provotidsutredning.

Arla har bemött nämndens yrkande med att vattnet från fordonstvätten inte leds direkt till recipient utan via våtmarken, som utgör ett slutpoleringssteg. Med hänsyn till detta och tidigare redogörelser för rekommendationer och praxis kring avloppsvatten från fordonstvättar anser bolaget att det inte finns skäl att bifalla nämndens yrkande.

DOMSKÄL

Villkor 2.

Villkor 2 reglerar halten av metaller m.m. i utgående vatten från fordonstvätten till våtmarken.

Arla har yrkat en mildring av villkoret genom att undanta motsvarande 25 % av månadsresultaten, men utan att ange något takvärde. Mark- och miljödomstolen konstaterar att MPD har beslutat om villkoret enligt bolagets slutliga yrkande, varför det inte har gått bolaget emot. Arla har därför inte haft rätt att överklaga MPD:s beslut i denna del och yrkandet ska därför avvisas.

Nämndens överklagande avser vilka begränsningsvärden som ska föreskrivas. Jämförelser har gjorts med de typiska värden som angavs av Naturvårdsverket som normal kravnivå 2005. Eftersom det finns flera års månatliga analyser av metallutsläppen från aktuell fordonstvätt anser domstolen att ett begränsningsvärde kan baseras på vad anläggningen normalt klarar, men med beaktande av Naturvårdsverkets ”normalkrav” vilka dock inte ska betraktas som annat än jämförelsevärden för en rimlighetsbedömning. Det kan då göras en individualprövning av aktuell anläggning, utifrån statistiska överväganden.

Arla har invänt att det inte finns anledning att skärpa villkoren då utsläppet inte går direkt till recipient utan till våtmarken som utgör en del av reningssystemet. Domstolen anser att det finns anledning att begränsa metallutsläppen för att inte förhöjda

metallhalter ska byggas upp i våtmarkssedimenten, vilka halter annars kan begränsa den framtida hanteringen av sedimenten. I vart fall har Arla inte visat att utsläpp kan ske utan olägenheter. Det finns alltså skäl till att ytterligare begränsa utsläppen från fordonstvätten så tidigt som möjligt i vattenflödet.

Av redovisade analysresultat 2011-2012 och med beaktande av de nivåer som t.ex. täcker 95 % eller 99 % av värdena kan konstateras att för summa bly, krom och nickel innebär det överklagade begränsningsvärdet en betydande ytterligare marginal, liksom för kadmium. Det finns fog för att sätta lägre värden för dessa mätvariabler, dock ej så långt som nämnden har yrkat. Mark och miljödomstolen anser att för dessa utgör värdena 25 mg/ fordon resp. 0,5 g/fordon sådana nivåer som inte beror på statistisk variation utan som kan indikera kraftig funktionsnedsättning av anläggningen. För zink och för opolära alifater ligger däremot villkorsnivåerna långt under 95-percentilen för erhållna resultat (ca 250 mg/fordon resp. ca 25 g/fordon), varför de överklagade värdena (150 mg/fordon resp. 15 g/fordon) innebär att åtgärder måste vidtas för att minska risken för enstaka höga halter. Det förhållandet att Arla hade yrkat de sedermera beslutade villkorsnivåerna innebär att bolaget har varit beredd att vidta åtgärder för att innehålla nivåerna. Det finns dock för närvarande inte underlag för att skärpa villkoren enligt nämndens förslag.

Nämnden har dock yrkat prøvotid halter i inkommande vatten till våtmarken med denna villkorskonstruktion. Domstolen finner att det kan vara rimligt att sätta utsläppen från fordonstvätten på prøvotid, då det redan löper en sådan för utsläpp från våtmarken. Det finns inte anledning att dela upp villkor 2 i slutlig del och prøvotidsdel, utan samtliga mätvariabler enligt villkor 2 bör omfattas av prøvotiden. De överklagade villkorsnivåerna i villkor 2 bör anges som prøvotidsföreskrifter, med ovan nämnda justeringar för vissa metaller. Ifråga om prøvotider kan begränsningsvärden i form av riktvärden vara möjligt och lämpligt (prop 1997/1998:45 del 1 sid. 172). Eftersom det är oklart vilka ytterligare åtgärder som kan behövas för att hålla nere t.ex. zinkhalterna under vintermånaderna bör riktvärden ges under prøvotiden.

Sista stycket i villkor 2 har inte överklagats men bör följa med till provotidsförordnandet.

Villkor 5

Villkoret har överklagats av bl.a. Arla. Det bör dock noteras att MPD har beslutat i enlighet med bolagets slutliga yrkande avseende det aktuella villkoret. Beslutet har alltså inte gått bolaget emot. Arlas överklagandet ska därför avvisas även i denna del.

Frågan gäller om ytterligare reglering av utsläpp till det kommunala spillvattennätet ska ske, utöver avseende vattenflödet. Det kan konstateras att villkor 6, som inte har överklagats, reglerar kvävebelastningen till reningsverket från Arlas verksamhet.

Mark- och miljödomstolen anser att det inte är nödvändigt att reglera tillförseln av de ämnen som det kommunala reningsverket i första hand är byggt för att rena, nedbrytbara organiska ämnen och fosfor, om den bedöms rymmas inom kapaciteten för verket, vilket torde vara fallet med de begränsningar som införts i avtal. Däremot kan det finnas skäl att reglera ovidkommande ämnen och ämnen som kan störa reningsverket, eller ämnen som kan delvis renas men som inte rymms inom kapaciteten. Så har skett ifråga om kväve. Domstolen ser inte, med tanke på råvaran för verksamheten, att några andra ämnen behöver regleras utöver ingångna avtal.

Nämndens överklagande ska därför avslås.

Ifråga om VEMAB:s överklagande har VEMAB frånträtt sitt yrkande om skärpning av villkor 5 och kvarvarande yrkande som sammanfaller med bolagets, föranleder ingen annan bedömning än vad som framgår ovan.

Nämndens förslag om villkor om vad som får avledas till våtmarken

Mark- och miljödomstolen uppfattar yrkandet som en indirekt precisering av att dagvatten inte ska belasta själva våtmarksdelen av våtmarksanläggningen. Det framgår dock att dagvatten leds till vad som kan uppfattas som sista delen av våtmarksanläggningen, en uppsamlingsdamm före ett gemensamt utsläpp. Det finns inget i meddelade villkor som skulle föranleda att dagvatten leds på annat sätt.

Mark- och miljödomstolen anser dagvattenhanteringen vara tillräckligt väl beskri-

ven för att kunna omfattas av det allmänna villkoret och att det därför inte behöver anges särskilt villkor om dagvattenhanteringen.

Provisorisk föreskrift U2

Även om det är en följd av de provisoriska föreskrifterna att det måste finnas ett underlag för bedömning av de slutliga villkor som ska föreslås efter prövotiden och således inte nödvändigtvis behöver uttalas i utredningsvillkoret, har ingen motsatt sig att en precisering sker av vilka utredningar som behövs. Miljönämndens överklagande kan alltså bifallas i detta avseende.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 3 (DV427)

Överklagande senast den 30 juni 2016.

Jonny Boo

Bruno Bjärnborg

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Jonny Boo, ordförande, och tekniska rådet Bruno Bjärnborg.